

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/nauka/konferencje-naukowe/194133,Ogolnopolska-konferencja-naukowa-W-szponach-dwoch-totalitaryzmow-Wilenszczyzna-i.html>
09.05.2024, 07:58

Strona znajduje się w archiwum.

Ogólnopolska konferencja naukowa „W szponach dwóch totalitaryzmów - Wileńszczyzna i jej mieszkańcy (1939-1956)”

W czasie jubileuszu 700-lecia istnienia miasta Wilno białostocki oddział Instytutu Pamięci Narodowej organizuje ogólnopolską konferencję naukową pt. „W szponach dwóch totalitaryzmów - Wileńszczyzna i jej mieszkańcy (1939-1956)” w Białymstoku (Hotel Branicki, ul. Zamenhofa 25). W wydarzeniu wezmą udział badacze dziejów Wileńszczyzny zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Konferencja odbędzie się w dniach 30 listopada - 1 grudnia 2023.

Przedmiotem rozważań podczas konferencji będą przede wszystkim losy mieszkańców województwa wileńskiego, które w wyniku realizacji postanowień jałtańskich znalazło się poza granicami Rzeczypospolitej. Stosunkowo krótki okres między wybuchem II wojny światowej a końcem epoki stalinowskiej przyniósł na tym szczególnym obszarze geograficzno-historycznym szereg na ogół gwałtownych zmian, które istotnie odmieniły jego oblicze demograficzne (w tym narodowościowe), kulturowe, gospodarcze oraz polityczne.

Dziś sporo mówi się o stratach ludzkich i materialnych (ich szacowaniu) z okresu II wojny światowej, badacze wciąż podkreślają, że w odniesieniu do Wileńszczyzny jest w tej

materii jeszcze wiele do zrobienia, a i pozostałe wspomniane wyżej aspekty dziejów Wilna i otaczających go ziem wymagają z pewnością nowego spojrzenia, nowych pytań badawczych oraz nieustannych prób rewizji wcześniejszych ustaleń.

Podczas konferencji naukowej omówione zostaną następujące zagadnienia:

- Wilno i Wileńszczyzna we wrześniu 1939 r. i w pierwszych miesiącach sowieckich porządków,
- aspekt gospodarczy (straty materialne na Wileńszczyźnie, okupacyjna gospodarka sowiecka i niemiecka oraz przemiany gospodarcze po 1944 r.),
- straty ludzkie (zbrodnie, deportacje, przesiedlenia, migracje),
- opór – współpraca (konspiracja wileńska; komuniści na Wileńszczyźnie; kolaboracja z Sowiecami i Niemcami),
- postawy przedstawicieli różnych narodowości wobec okupantów,
- sowiecka partyzantka a polskie podziemie niepodległościowe,
- losy Żydów wileńskich,
- sowieckie rządy po 1944 r. (operacja „Ostra Brama”, represje litewskich i białoruskich służb bezpieczeństwa, wspomniane już wyżej kwestie związane z polityką gospodarczą i narodowościową, ale także kulturalną, religijną itd.),
- przemiany krajobrazu kulturowego Wileńszczyzny,
- życie pod okupacjami (szkolnictwo, prasa, pomoc humanitarna, kościół),

Dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku
dr Marek Jedynak
ma zaszczyt zaprosić na ogólnopolską konferencję naukową

W szponach dwóch totalitaryzmów Wileńszczyzna i jej mieszkańcy (1939–1956)

Białystok, 30 listopada – 1 grudnia 2025 r. (Hotel Branicki, ul. Zamenhofska 25)

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Białymstoku

Województwo
Podlaskie

Województwo
Podlaskie

Polskie
Radio
Białystok

Ogólnopolska konferencja naukowa pt. „W szponach dwóch totalitaryzmów – Wileńszczyzna i jej mieszkańcy (1939–1956)”

- mieszkańcy Wileńszczyzny w PRL (1944–1956).

Program konferencji

30 listopada 2023 r. (czwartek)

9:30–10:00 otwarcie konferencji

▶ PANEL I (10:00–11:20)

- 10:00 dr Maciej Wojtacki (Akademia Sztuki Wojennej), „Czeka nas wojna w obronie Niepodległości i honoru...”. Prasa polska w Wilnie wobec zagrożenia niemieckiego w 1939 r.
- 10:15 dr hab. Jarosław Wołkonowski (Uniwersytet w Białymstoku, Filia w Wilnie), Pierwsze miesiące okupacji Wileńszczyzny jesienią i zimą 1939 r.
- 10:30 prof. dr hab. Zdzisław Julian Winnicki (emerytowany prof. Uniwersytetu Wrocławskiego), Metody totalitarne władz litewskich po inkorporacji przekazanej przez Sowieców części Wileńszczyzny 1939–1940
- 10:45 dr doc. Anatoli Vialiki (badacz niezależny), Rola i znaczenie NKWD BSRS w walce z polskim podziemiem w obwodzie białostockim i w części Wileńszczyzny (październik 1939 r. – druga połowa 1941 r.) na podstawie materiałów z Archiwum Narodowego Republiki Białorusi
- 11:00–11:15 przerwa kawowa

▶ PANEL II (11:15–12:15)

- 11:15 prof. dr hab. Nikołaj Iwanow (Uniwersytet Opolski), Losy Wilna po okupacji sowieckiej 1939 r. a kwestia białoruska
- 11:30 dr Martyna Rusiniak-Karwat (Polska Akademia Nauk), Żydowscy uchodźcy w Wilnie na przykładzie rodziny Lifszyców (wrzesień 1939 – wiosna 1941)
- 11:45 dr hab. Waldemar Grabowski (Instytut Pamięci Narodowej), Okręgowa Delegatura Rządu Wilno w latach 1941–1945
- 12:00 Michał Butkiewicz (badacz niezależny), Konspiracja wileńska ZWZ-AK – potrzeba krytycznego spojrzenia na dotychczasowy stan badań na przykładzie Inspektoratu F (Oszmiańskiego)
- 12:15–12:30 przerwa kawowa

▶ PANEL III (12:30–13:30)

- 12:30 Przemysław Namsółek (Instytut Pamięci Narodowej), Związek Wolnych Polaków – zapomniana organizacja konspiracyjna istniejąca na Wileńszczyźnie w

okresie II wojny światowej

- 12:45 Michał Ostapiuk (Instytut Pamięci Narodowej), Siódemka „Wilhelma”. Powstanie i działalność 7. Wileńskiej Brygady AK oraz losy jej żołnierzy po 1944 r.
- 13:00 dr Joanna Kozłowska (Uniwersytet Warszawski), „Patriotyzm i wola walki” – tworzenie i rozbudowa wileńskiego ośrodka ruchu oporu. Z materiałów ks. Kazimierza Kucharskiego SJ znajdujących się w Archiwum Prowincji Wielkopolsko-Mazowieckiej Towarzystwa Jezusowego w Warszawie
- 13:15 Ilona Lewandowska (badacz niezależny), Miejsce ratunku, miejsce zbrodni – wileńskie Tuskulany w latach 1939–1947
- 13:30–14:00 przerwa obiadowa

▶ **PANEL IV (14:00-16:20)**

- 14:00 Adam Hlebowicz (Instytut Pamięci Narodowej), Rola i znaczenie ks. Henryka Hlebowicza (1904–1941) w czasie dwóch pierwszych lat okupacji Wilna i Wileńszczyzny. Prezentacja fragmentów nieznanych kazań z 1941 r.
- 14:15 dr hab. Maria Ankudowicz-Bieńkowska (emerytowany prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego), Powojenne losy Władysława Kalinowskiego – wileńskiego muzyka
- 14:30 Stanisław Płużański (Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego), Historia Piotra Karpowicza ps. „Rybka” – wilnianina, harcerza, żołnierza AK i uczestnika powstania w Norylsku
- 14:45 dr Krzysztof Żabierek (badacz niezależny), Władysław Stankiewicz (1908–1980) niestrudzony żołnierz z Wileńszczyzny
- 14:45–15:00 przerwa kawowa

▶ **PANEL V (15:00-16:00)**

- 15:00 dr Vitalija Stravinskienė (Instytut Historii Litwy), Akcja przemieszczenia ludności z Wilna i Wileńszczyzny do Polski w latach 1944–1947: organizacja, dynamika i wyniki
- 15:15 dr Alina Zavadzka (Archiwum Państwowe w Białymstoku), „Nie chcę wyjeżdżać”. Ewakuacja duchowieństwa i ludności polskiej z Wileńszczyzny (w granicach Litewskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej) po II wojnie światowej
- 15:30 dr Robert Kolasa (Towarzystwo Miłośników Miasta Piły), Repatriacja ludności Wileńszczyzny na teren Piły w latach 1945–1947
- 15:45 dr Paweł Rokicki (Polska Akademia Nauk, Instytut Pamięci Narodowej), Deportacja rodzin żołnierzy AK z Wileńszczyzny w głąb Związku Sowieckiego w lipcu 1945 r.

- 18:00 kolacja

1 grudnia 2023 r. (piątek)

▶ **PANEL VI (9:30-10:45)**

- 9:30 Piotr Długołęcki (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych), Żydzi wileńscy w polityce rządu RP na uchodźstwie 1939–1945
- 9:45 dr hab. Monika Tomkiewicz (Instytut Pamięci Narodowej), Straty osobowe mieszkańców województwa wileńskiego w okresie okupacji niemieckiej. Trudności badawcze w ustalaniu liczby ofiar
- 10:00 dr hab. Piotr Niwiński (Instytut Pamięci Narodowej), Mieszkańcy Wileńszczyzny w PRL (1944–1989)
- 10:15 dr Mateusz Mataniak (Uniwersytet Jagielloński), Sędziowie apelacji wileńskiej i ich losy po 1939 r.
- 10:30 dr Piotr Bojarski (Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie), Wytrwali w służbie Polsce. Wojenne i powojenne losy wileńskich urzędników – wybrane sylwetki
- 10:45–11:00 przerwa kawowa

▶ **PANEL VII (11:00-12:00)**

- 10:45 dr hab. Anna Supruniuk (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Losy uczonych i pracowników Uniwersytetu Stefana Batorego w powojennym Toruniu w latach 1945–1956
- 11:00 dr hab. Mirosław A. Supruniuk (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytut Pamięci Narodowej), Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie na wygnaniu i emigracji w latach 1939–1956
- 11:15 Mateusz Ułanowicz (Instytut Pamięci Narodowej), Próba operacyjnego rozpracowania środowiska adwokatów wileńskich w Olsztynie na przykładzie działalności informatora Dawida Lipkinda ps. „Del”
- 11:30 Adam Chajewski (Klub na rzecz Europy Środkowo-Wschodniej przy Uniwersytecie Warszawskim), Wywózki „na Sybir” w polityce historycznej Republiki Litewskiej
- 11:45 Paweł Nowik (Instytut Pamięci Narodowej), Kto jest pochowany na Kalwarii Wileńskiej?
- 12:00–12:30 przerwa obiadowa

PLIKI DO POBRANIA

[Ogólnopolska konferencja naukowa pt. „W szponach dwóch totalitaryzmów - Wileńszczyzna i jej mieszkańcy \(1939-1956\) \(pdf, 1.1 MB\) 20.11.2023 12:00](#)